

"BILJNA PROIZVODNJA U HRVATSKOJ 1885.-1990."

I. STIPETIĆ

Ova studija kao dio projekta "Makro-strategija i management poljoprivredno-prehrambenog sustava Republike Hrvatske" objavljena 1991. godine sadrži osim tekstualnog dijela 29 velikih tablica i 39 grafikona.

Ponajprije je potrebno naglasiti, da ova studija među prvima te vrste-obuhvaća drugo razdoblje od preko jednog stoljeća (točno 105 godina!). Autor je, po struci matematičar, primijenio ovdje prikladnu metodu obrade relevantnih statističkih podataka.

Na početku ove studije vrlo je važno istaknuti, da su se statistički evidentirane ukupne poljoprivredne površine Republike Hrvatske kroz čitavo jedno stoljeće malo promijenile. To vrijedi najviše za oranice kojih je 1885. godine bilo 1439290 hektara, a 1990. godine 1480000 hektara.

U razmatranom dugom vremenskom razdoblju povećane su površine voćnjaka, a znatno smanjene one vinograda (173360 hektara 1885. godine: 73000 hektara 1990. godine).

Isto je tako zanimljivo navesti, da su tijekom više od jednog stoljeća obrađene poljoprivredne površine ostale gotovo iste (1665428 hektara : 1624000 hektara).

S druge strane je činjenica da je u nizu od 105 godina izgubljeno dosta poljoprivrednih površina za druge nepoljoprivredne svrhe (komunikacije, nastambe, privredni objekti idr.) Po nekim procjenama godišnji gubitak iznosi oko 10.000 hektara!) poljoprivrednih površina, a najnepovoljniji je gubitak obradivih površina.

Budući da je glavna i nezamjenjiva funkcija poljoprivrede proizvodnja hrane, dominantna je činjenica da se stanovništvo Hrvatske povećalo od 2506300 stanovnika u 1880. godini na 4760340 stanovnika u 1991. godini (bazni indeks 190). Paralelno su se raspoložive poljoprivredne površine po stanovniku Hrvatske smanjile, izraženo u arima, kod oranica, u 1885. godini od 52,6 ara u 1885. godini na 31,6 ara u 1989. godini; obradive površine od 78,6 ara na 43,4 ara, a livada sa 17,1 na 5,9 ara. Logično je zaključiti da je Hrvatska kroz razmatrani period morala znatno povećati proizvodnju hrane.

U nastavku izlaganja spomenut ćemo samo glavne skupine kultura.

a) Krušna žita

Ona su imala u 1885. godini površinu od 431500 hektara s proizvodnjom od 363214 tona i uz prinos od 0,84 tona/ha. A 1990. godine površina pod krušnim žitima iznosila je 326112 hektara ukupne proizvodnje od 1620214 tona uz prinos od 4,97 tona/ha.

b) Kukuruz

Kao kultura najveće privredne važnosti bila je statistički evidentirana 1885. godine

sa 339601 hektara zasijanih površina, ukupnom proizvodnjom od 359510 tona i uz prinos od 1,06 tona/ha. A 1990. godine zasijano je 503342 hektara, ukupne proizvodnje od 1950011 tona uz prinos od 3,87 tona/ha.

c) Industrijske kulture u 5-godišnjim prosjecima

U strukturi oraničnih površina njihov je ukupni udio 1885. godine bio 23892 hektara, a 1985. godine 98972 hektara.

Šećerna repa kao naša najvažnija industrijska kultura zauzimala je statistički obuhvaćeno 1.105 hektara s proizvodnjom od 10.897 tona korijena uz prinos od 9,86 tona/ha. A 1990. godine površina pod šećernom repom bila je 29.872 hektara s proizvodnjom korijena od ukupno 1205928 tona i s prinosom od 4037 tona/ha.

d) Krmno bilje (djeteline, grahorica i dr)

U 5-godišnjim prosjecima 1885.-1889. godine zastupano je krmno bilje s 58.658 hektara, a u razdoblju 1985-1989. godine 179800 hektara.

AGRONOMSKI OSVRT NA RAZMATRANO RAZDOBLJE

Općenito treba reći da je u tom razdoblju u svijetu i kod nas došlo do velikog napretka u poljoprivredi. To se najprije odnosi na oplemenjivanje kulturnog bilja. Dobivene su visoko rodne sorte vodećih kultura, a kod kukuruza vrlo rodni hibridi. Poboljšana je kvaliteta oplemenjenih kultura, odnosno sorata.

Prelaz na rodne sorte, odnosno hibride, bio je popraćen djelotvornim zahvatima u uzgoju kultura, a to su melioracije tla, mineralna gnojidba i zaštita bilja (pesticidi).

Bilo bi vrlo korisno da "Makroprojekt-strategija management poljoprivredno-prehrambenog sustava Republike Hrvatske" obuhvati problem gubitka poljoprivrednih, a u prvom redu obradivih površina za nepoljoprivredno iskorištavanje i zakonsku regulativu zaštite poljoprivrednih površina, pogotovo onih višeg boniteta kao i usmjerenje da se tla nižeg boniteta iskorištavaju u druge nepoljoprivredne svrhe. Posebno je pitanje uključivanje zbog rata napuštenih površina u redovito poljoprivredno iskorištavanje.

Bez svake je sumnje da su naši ekološki, a posebno pedološki uvjeti još uvijek znatan potencijal. Primjenom suvremenih znanstvenih spoznaja i dostignuća otvaraju se sigurne perspektive porasta prinosa svih, a pogotovo najvažnijih poljoprivrednih kultura. To pak znači osiguranje dovoljne proizvodnje hrane kao i sirovina za prehrambenu industriju.

*Prof. Dr. Vladimir Mihalić
Zagreb, 17. 2. 1992.*